

Wel vers water, maar (nog) geen vast peil

Op woensdag 23 juni zet staatssecretaris Melanie Schultz van Haegen de schuiven open van een uniek kunstwerk in de oostelijke dam van het Veerse Meer. Zij laat door haar actie het eerste frisse zeewater in het noodlijdende, brakke meer stromen. Waterschap Zeeuwse Eilanden zit nog even op het vinkentouw, want Brokx-nat is enigszins bevroren.

— Arend van der Wel

Hoewel het die uitstraling gelukkig niet heeft en zelfs een natuurgebied wordt genoemd, zou je het Veerse Meer zeker een kunstmatig meer kunnen noemen. Het is ontstaan door menselijk ingrijpen: in 1960 en 1961 zijn twee dammen gelegd, waarmee zeearm het Veerse Gat uit de atlas verdween. Zonder die dammen lag er tussen Walcheren en Zuid-Beveland enerzijds en Noord-Beveland anderzijds nog steeds een zeearm: zout, ongetemd en onderhevig aan eb en vloed. De dijken langs dat water zouden dan voor de veiligheid ook op delta-hoogte moeten zijn. Nu is dat niet nodig. Wat wel nodig is, is geregelde verversing van het water, omdat het nu te voedselrijk is en natuur en recreatie zuchten onder enorme algenbloei en welig tierende zeesla. Voor die verversing - en daarmee ook voor verzouting - gaat het doorlaatmiddel zorgen: een groot kunstwerk als kleine correctie op de Deltawerken.

— Een doorspoelconstructie als redmiddel kwam al zo'n vijftien jaar geleden in beeld, maar had toen niet direct de hoogste prioriteit. De noodzaak groeide echter gestaag en na twee jaar bouwen is het kunstwerk nu klaar. De ministeries van LNV en V&W hebben de twintig miljoen euro voor de bouw van het doorlaatmiddel beschikbaar gesteld. De constructie is

gebouwd op de plaats in de Zandkreekdijk waar in 1960 het laatste gat met behulp van caissons werd gesloten. Het doorlaatmiddel - de echte naam wordt bij de opening bekend gemaakt - bestaat uit twee betonnen kokers (80 x 5.5 x 3 m), die samen per seconde gemiddeld veertig kubieke meter water kunnen verstouwen. Direct na de opening start Rijkswaterstaat met een uitgebreid monitoringsprogramma, zodat de hopelijk positieve gevolgen van het doorlaatmiddel zichtbaar worden. Op www.waterland.net is een klein aantal actuele meetgegevens voortdurend te volgen. De 'beginsituatie' is op alle onderdelen uiteraard inmiddels geboekstaafd.

— Van een gebied dat ruim zeven keer zo groot is als het huidige maximale wateroppervlak van het Veerse Meer, stroomt het overtollige water in het meer (15.345 ha tegen 2030 ha). Dat gebeurt via twaalf gemalen. Jaarlijks vloeit op die manier zo'n zestig tot zeventig miljoen kubieke meter polderwater in het Veerse Meer, dat daarmee een heel belangrijke rol speelt in de waterhuishouding van Walcheren en de Bevelanden. Om de bemalingskosten zo laag mogelijk te houden is destijds een winterpeil vastgesteld dat 70 cm lager is dan het zomerpeil. Het onnatuurlijke peilverschil is goed zichtbaar: 's zomers staat bijna

Dijkgraaf W.A. Gosselaar van waterschap Zeeuwse Eilanden, aan de oevers van het Veerse Meer bij het doorlaatmiddel in aanbouw: 'Het gebied was aan het verpauperen'.

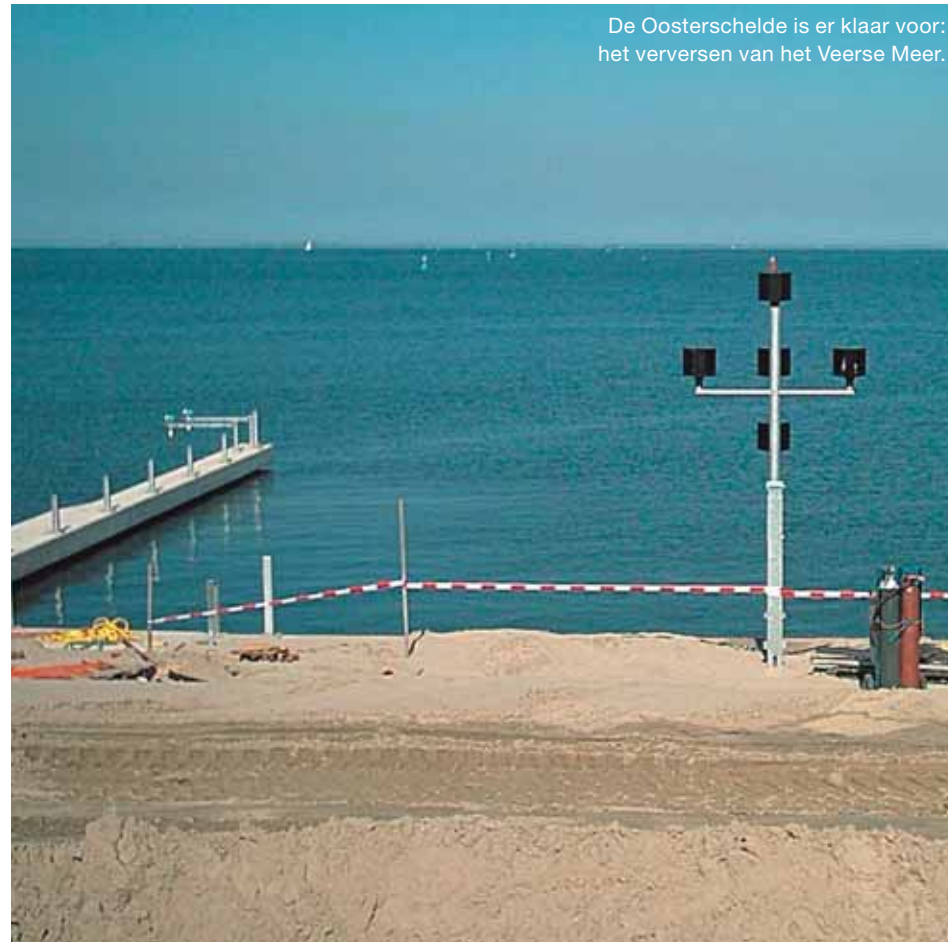
driehonderd hectare grond onder water, maar 's winters niet.

— Behalve de functie 'ontvangend oppervlaktewater' heeft het Veerse Meer nog meer functies toegekend gekregen: natuur, recreatie, scheepvaart en buitendijkse landbouw. In de jaren na het ontstaan van het meer is het hele gebied zodanig ingericht en beheerd, dat de verschillende functies allemaal zo optimaal mogelijk tot hun recht komen. Zo is het Veerse Meer volgens de Europese Vogelrichtlijn als vogelverblijfplaats van internationale betekenis en heeft daarom een beschermde status. Van september tot maart verblijven hier meer dan twintigduizend watervogels, waaronder brandgans, middelste zaagbek, smient en meerkoet.

— Het lopende herstelproject 'Rondom het Veerse Meer' wil dat multifunctionele van het Veerse Meer niet corrigeren, maar juist stimuleren en op een aantal punten vervolmaken. Uitgangspunt is nog steeds dat de verschillende functies in harmonie samengaan. Zo is in het kader van dit herstelproject bedacht om op termijn winter- en zomerpeil af te schaffen en één waterpeil van NAP -0.10m in te stellen, zodat er niet langer tweemaal per jaar een 'ecoschok' plaatsvindt. En toen kwamen de tongen los.

Zeeuwse Eilanden heeft niets tegen een vast peil maar daar hangt wel een prijskaartje aan

— Al snel werd op bestuurlijk niveau duidelijk dat er geen vast peil kan komen, zonder aanpassing van de afwateringsinfrastructuur. Toen is het waterschap gaan rekenen. Zeeuwse Eilanden heeft niets tegen een vast peil, maar laat wel graag zien dat aan de verwezenlijking ervan een pittig prijskaartje hangt. Dijkgraaf W.A. Gosselaar: 'Een hoger peil in de winter betekent dat er heel wat in en rond de gemalen aangepast moet worden. Ze zullen voortaan vaak harder moeten pompen, omdat er meer weerstand is vanwege hoger water aan de spuizijde. Sommige gemalen kunnen dat wel, maar de meesten niet en moeten daarom aangepast of zelfs vervangen worden. Hier en daar kan volstaan worden met het hoger leggen van de spuibuizen. Alles bij elkaar kost het aanpassen bijna vijf miljoen euro.' Deze kostenberekening had tot gevolg dat binnen de stuurgroep van het herstelproject 'Rondom het Veerse Meer' de opvatting ging overheersen dat het vaste peil maar op de iets langere baan geschoven moest worden. Ruim een maand geleden poneerden Gedeputeerde Staten van Zeeland echter een vast peil topprioriteit te vinden en daar ook diep voor in de buidel te willen tasten. Maar het – voorlopig – laatste woord hadden Provinciale Staten medio mei: eerst de effecten van het doorlaatmiddel afwachten en pas na een aantal jaren

De Oosterschelde is er klaar voor: het verversen van het Veerse Meer.

Het doorlaatmiddel in de Zandkreekdijk ligt onder de drukke verbindingsweg tussen Noord- en Zuid-Beveland. In mei werd er nog volop aan gewerkt.

besluiten of een vast peil dan nog wel nodig is. Dijkgraaf Gosselaar: 'Deze uitspraak komt wel overeen met de gedachten die aanvankelijk ook in de stuurgroep leefden. Als ik zie hoe lang er door de geleerden gestoeid wordt over de gevolgen van dit soort ingrepen, dan is een paar jaar monitoren zeker niet verkeerd. Intussen kan de provincie sparen voor de aanpassingswerken en het Rijk voor de afkoopsom voor de overdracht...' En met die laatste opmerking komen we midden in Brokx-nat terecht.

— Omdat het Veerse Meer een rechtstreeks resultaat is van de Deltawerken, is beheer en onderhoud altijd in handen van Rijkswaterstaat gebleven. In het kader van Brokx-nat werd het Veerse Meer eind vorige eeuw op het lijstje geplaatst om overgenomen te worden door de provincie Zeeland, met waterschap Zeeuwse Eilanden als verantwoordelijke voor de uitvoering. Waterschap Zeeuwse Eilanden heeft er nooit een geheim van gemaakt Veerse Meer-ambities te hebben. Dijkgraaf Gosselaar: 'We vinden het zondermeer bij ons passen, zowel taakinhoudelijk als geografisch hoort het bij ons. Maar we hebben toen wel gezegd: éérst moet het doorlaatmiddel aangelegd worden, want dat is een veel te grote investering voor ons waterschap. En een waterpartij overnemen die niet gezond is, dat doe je natuurlijk ook

niet zonder voorwaarden. Overigens hebben we in 1999 de meeste taken van het recreatieschap Veerse Meer overgenomen, dat toen ophield te bestaan. Daardoor zorgen we nu voor oevers, steigers, fietspaden en andere min of meer recreatieve voorzieningen. Later kwamen er nog natuurterreinen bij, die we overnamen van Staatsbosbeheer, waarmee het beheer en onderhoud rond het Veerse Meer meer dan ooit in één hand kwam en dat is wel zo efficiënt. Het kwaliteitsniveau van deze voorzieningen is de laatste jaren zichtbaar omhoog gegaan. Dat was ook hard nodig, want het gebied was aan het verpauperen. De gemeenten dragen overigens bij aan de kosten hiervan; het convenant met gemeenten en provincie is net voor vijf jaar verlengd. En de gebruikersraad, waarin we de opvattingen en ideeën van ondernemingen en verenigingen horen, is zeer content over onze rol in het gebied.'

— Hoog peil, laag peil - die discussie zal nog wel even voortduren. Maar dat laat onverlet dat het doorlaatmiddel, overigens ook na een lange discussie en 'bedenktijd', binnenkort klaar is en de kwaliteitsverbetering van het meer kan beginnen. Dan staat dus niets een overname meer in de weg, waardoor het Veerse Meer in alle beheeropzichten des waterschaps kan worden; wel zo overzichtelijk en efficiënt. Of gaan we nu

te snel? Gosselaar: 'Ja, dat denk ik wel, helaas. De operatie Brokx-nat bivakkeert voorlopig in de ijskast, omdat er van rijkswege geen geld beschikbaar is om de overdracht te regelen. Het Veerse Meer stond in 2002 nog steeds op de lijst van over te dragen objecten. Prioriteit had het toen niet, maar in 2005 zou er weer gepraat gaan worden. Bij zo'n transactie hoort een flinke afkoopsom en dat geld is er nu gewoon niet in Den Haag. We wachten dus af. Wellicht heeft de staatssecretaris op 23 juni tijdens haar dagje Zeeland daarover wel wat te melden...'